

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

програма курсу
для студентів юридичного факультету

Львів – 2007

Л.В.Бориславський, доцент кафедри, О.Ю.Ревер, асистент кафедри,
Н.В.Янюк, доцент кафедри.

Конституційно-процесуальне право України. Програма курсу. – Львів:
Юридичний факультет Львівського національного університету
ім.І.Франка. - 2006

Схвалено кафедрою конституційного, адміністративного та фінансового
права Львівського національного університету ім. І.Франка.

Протокол № 7 від 16 січня 2006р.

«Конституційно-процесуальне право» - є однією з навчальних дисциплін конституційно-правового циклу, які читаються студентам юридичного факультету, і є логічним продовженням та поглибленням навчального матеріалу засвоєного в курсах «Теорії держави і права», «Конституційне право України», «Судові та правоохоронні органи України», «Конституційне право зарубіжних країн».

Вивчення даної навчальної дисципліни має на меті допомогти студентам в уясненні процедури реалізації конституційно-правових норм, освоєнні сутності та змісту основних засад здійснення державного будівництва в Україні та порядку утворення і організації діяльності органів місцевого самоврядування. Навчальна дисципліна «Конституційно-процесуальне право України» передбачає поглиблене вивчення таких важливих конституційно-правових інститутів та явищ як: виборчий процес в Україні (обрання Глави держави, формування парламенту, обрання депутатів, голів місцевих рад), інститут прямої демократії (зокрема, реалізацію громадянами України права на участь в референдумах, порядок створення та функціонування органів самоорганізації населення тощо), реалізацію основоположних прав та свобод особи і громадянина в Україні; організацію діяльності Верховної Ради України та її органів (в т.ч. - законодавчий процес, діяльність парламентських комітетів та комісій), порядок організація діяльності органів місцевого самоврядування, депутатів та голів місцевих рад, конституційне провадження в Україні і т.п.

Належне вивчення навчальної дисципліни «Конституційно-процесуальне право України» необхідне також і для формування професійного світогляду майбутнього юриста, його становлення як високопрофесійного фахівця.

Семінарські заняття проводяться з основних тем “Конституційно-процесуального права України” і мають на меті поглиблення теоретичних знань студентів, набуття ними необхідних практичних навичок у практичній діяльності, розв’язанні конкретних юридичних справ, застосуванні чинного законодавства.

Самостійна робота планується як форма навчання, що має на меті надати допомогу у вивченні запропонованої літератури, у пошуку відповідей на проблемні питання курсу, оволодінні практичними завданнями курсу

Форми контролю – поточний, модульний, підсумковий семестровий.

Примітки:

1. Критерії успішності навчання та засоби її діагностики визначаються Положенням про кредитно-модульну систему юридичного факультету ЛНУ ім. І. Франка.
2. Інформаційний обсяг дисципліни і конкретні форми підсумкового контролю визначаються навчальним планом.

**Законодавство і спеціальна література
з курсу «Конституційно-процесуальне право України»:**

1. Конституція України.- К., 2006.
2. Декларація про державний суверенітет України // Відомості Верховної Ради УРСР.- 1990.- № 31. Ст. 429.
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення. – К.: Атіка, 2006.
4. Кримінальний кодекс України. - К.2001 (зі змінами).
5. Кодекс адміністративного судочинства України. - К.2006 (зі змінами).
6. Бюджетний кодекс України. - К.2001 (зі змінами).
7. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1997. - №24. – Ст.170. (зі змінами).
8. Актуальные проблемы юридического процесса в общенародном государстве. - Ярославль, 1980.
9. Бисага Ю.М., Чечерський В.І. Конституційно-процесуальне право. – Ужгород, 2003.
10. Горшенев В.М., Дружков П.С. О системе процессуального права в советском государстве // Вопросы правоведения. – 1970.- Вып.5
11. Журавський В.С., Серьогін В.О., Яриш О.Н. Державне будівництво та місцеве самоврядування в Україні: Підручник. - К.:Концерн “Видавничий Дім “Ін Юре”, 2003.
12. Ким И.А.: Основин В.С. Государственно-правовые процессуальные нормы и их особенности. "Правоведение", 1967, №4.
13. Коментар до Конституції України. – К., 1996.
14. Конституція України. Науково-практичний коментар. – К., 2003.
15. Комментарий и Конституции Украины. – К., 2003.
16. Колодій А.М., Олійник А.Ю. Державне будівництво і місцеве самоврядування. Навч.посібник. - К.:Юрінком Інтер, 2000. - С.5-27.
17. Конституційне право України / За ред. В.Я.Тація, В.Ф.Погорілка, Ю.М.Тодики. - К.: Український центр правничих студій, 1999. - 376с.
18. Конституційне право України. Підручник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. Ю.М.Тодики, В.С.Журавського. - К.: «Видавничий Дім «Ін Юре», 2002.- 544 с.
19. Лисенков С.Л. Основи конституційного процесуального права України: Курс лекцій. - К.: Форум. . К.2005.
20. Лукьянова Е.Г. Теория процессуального права. - М.: Норма, 2003.
21. Лучин В.О. Конституционные нормы и правоотношения.- М., 1997.
22. Лучин В.О.Процесуальні норми в советском государственном праве. - М.,1976.
23. Максютин М.В. Теория юрисдикционного процесса. – М., 2004.

24. Муніципальне право України: Підручник / В.Ф.Погорілко, О.Ф.Фрицький, М.О.Баймуратов та ін.- К.:Юрінком Інтер, 2001.- С.5-51.
25. Перепелюк В. Конституційні процедури. Державно-процесуальне право: Навчальний посібник.- Чернівці: Рута, 2004.
26. Протасов В. Юридическая процедура. - М.:Юрид.лит., 1991.
27. Сорокин В.Д. Правовое регулирование: предмет, метод, процесс (макроуровень).-СПб.: Изд-во «Юрид.центр Пресс», 2003.-158-197.
28. Теория юридического процесса / Под ред. Горшенева В.М./ - Харьков, 1985.
29. Фрицький О.Ф. Конституційне право України. Підручник. - К.:Юрінком Інтер, 2002. - 536 с.

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Конституційно-процесуальне право України як галузь права, юридична наука та навчальна дисципліна

Вступ до навчального курсу «Конституційно-процесуальне право України». Поняття і предмет «Конституційно-процесуального права України» - як галузі права. Метод правового регулювання даної галузі. Місце конституційно-процесуального права в національній системі права України, зміст зв'язків з іншими галузями права. «Конституційно-процесуальне право України» і «Конституційне право України»: спільне і відмінне у сутності понять та предметі правового регулювання.

Системно-структурна характеристика «Конституційно-процесуального права України» як галузі права та законодавства.

Джерела «Конституційно-процесуального права України». Конституція України - як основа джерельної бази курсу «Конституційно-процесуального права України».

Конституційно-процесуальні норми, їх особливості та класифікація. Відмінності норм конституційно-процесуального права від норм матеріального права та процесуальних норм інших галузей права. Проблеми реалізації конституційно-процесуальних норм.

Конституційно-процесуальні відносини: поняття та зміст, суб'єкти та об'єкти. Підстави виникнення, зміни і припинення правовідносин.

Конституційно-процесуальні строки: поняття, види, початок і перебіг. Процедура і процесуальна форма

Поняття та види конституційних процедур.

Конституційно-процесуальні гарантії.

Відповідальність у конституційно-процесуальному праві.

Поняття і предмет «Конституційно-процесуального права України» - як галузевої юридичної науки. Методологія, конкретні методи дослідження та завдання даної науки.

«Конституційно-процесуальне право України» - як навчальна дисципліна; «Конституційно-процесуальне право України» та інші дисципліни конституційно-правового циклу.

Законодавство і література:

1. Конституція України. - К.: 2006.
2. Біленчук П.Д., Кравченко В.В., Підмогильний М.В. Місцеве самоврядування в Україні (муніципальне право). Навчальний посібник.-К.: Атіка, 2000.- С. 3-7.
3. Бориславський Л. Форми реалізації конституційно-правових норм // Вісник Львівського університету. Серія юридична.-2000.-Випуск 35.- С.176-180.
4. Бориславський Л.В. Державно-процесуальні строки: поняття, види // "Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні". Матеріали II регіональної конференції. - Л., 1996.
5. Васильев А.М. О правоприменении в процессуальном праве // В кн. "Проблемы соотношения материального и процессуального права", М. 1980.
6. Горшенев В.М. О природе процессуального права // Правоведение. 1974, №2.
7. Ким И.А., Основин В.С. Государственно-правовые процессуальные нормы и их

- особенности // Правоведение. - 1967, №4.
8. Кутафин О.Е. Источники конституционного права Российской Федерации. – М.:Юристь, 2002. – 348 с.
 9. Кутафин О.Е. Предмет конституционного права. – М.: Юристь, 2001. – 444 с.
 10. Лучин В.О. Процессуальные нормы в советском государственном праве. М.1976.
 11. Лучин В.О. Конституционные нормы и правоотношения.- М., 1997.
 12. Онищенко Н. Юридичний процес як форма правової діяльності // Право України. – 2002. - №7. – С.7-13.
 13. Основин В.С. Процессуальные отношения в советском государственном праве // Советское государство и право. – 1982. - №8.
 14. Пашенко А. Фактичні та юридичні підстави конституційної відповідальності // Право України. – 2002. - №5.- С.126-130.
 15. Пухтинський М. Конституційно-правова відповідальність у системі місцевих Рад. В зб. Правова держава. Вип.2. - К.: Наукова думка, 1992.
 16. Степанюк О. Норми конституційного права України. - Чернівці, 1994.
 17. Тацій В., Тодика Ю. Конституційне право. Критерії, ступінь обґрунтованості // Віче, 1995, №4.
 18. Теория юридического процесса. /Под ред. Горшенева В.М./ - Харьков, 1985.
 19. Тодика Ю.Н. Конституционное право Украины: отрасль права, наука, учебная дисциплина: Учебное пособие.- Харьков: “Фолио”: “Райдер”, - 1998.- 292с.
 20. Шаповал В.М. Конституція як форма (джерело) конституційного права України (питання теорії) // Право України. - 1999. - № 6.
 21. Шемшученко Ю., Погорілко В. Система конституційного права як галузі права, юридичної науки та навчальної дисципліни // Вісник Академії правових наук України. - Харків, 2003.- № 2(33)-3(34).- С.213-214.
 22. Янюк Н.В. Конституційно-процесуальне право: проблеми предмету правового регулювання // “Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні”. Матеріали XII регіональної науково-практичної конференції – Львів. – 2006. – С. 133-135.

Тема 2. Державотворчий процес в Україні

Припинення діяльності СРСР та проголошення незалежності союзних республік.

Реалізація права нації на самовизначення та входження до державних федеративних і конфедеративних утворень або виходу з них.

Державотворчий процес в Україні. Суб’єкт і об’єкт державотворення. Фактори, які впливають на процес державотворення. Принципи державотворення. Стадії державотворення.

Декларація про державний суверенітет України та її значення для державотворення.

Рішення і акти державотворення. Міжнародно-правові вимоги щодо процесу державотворення.

Відновлення Автономної Республіки Крим в Україні. Правове закріплення незалежності України та формування ознак державності. Прийняття Конституції України 1996 року. Розбудова Української Держави.

Законодавство і література:

1. Акт проголошення незалежності України // Відомості Верховної Ради України - 1991.- № 38.- Ст. 502.
2. Конституція УРСР. 1978р.
3. Закон УРСР від 12 лютого 1991р. "Про відновлення Кримської Автономної Радянської Соціалістичної Республіки" //ВВР УРСР, 1991, №9, ст.84.
4. Закон України "Про правонаступництво України" // Відомості Верховної Ради (ВВР), 1991, N 46, ст.61.
5. Закон України "Про державний кордон України" // Відомості Верховної Ради України. - 1992. - № 2. - Ст.5. (зі змінами).
6. Конституція Автономної Республіки Крим, прийнята 21 жовтня 1998р. //Урядовий кур'єр. – 14 січня 1999р.
7. Закон України "Про економічну самостійність" від 03.08.1990р
8. Постанова ВР УРСР від 8 лютого 1991р. "Про деякі заходи по захисту державного суверенітету УРСР" // ВВРУ. –1991. - №9. - Ст.96.
9. Угода про створення Співдружності незалежних держав // Голос України. -10 грудня 1991р. №237.
10. Закон України "Про Збройні Сили України" //ВВРУ. - 1992, №9, ст.105. (зі змінами).
11. Закон України "Про оборону України" // ВВРУ. - 1992, №9, ст.106 (зі змінами).
12. Агафонов С. Історичний розвиток інституту глави держави // Право України. – 2001.- № 7.- С. 102-104.
13. Білорус О. Національна "мрія" і історичний шанс // Віче. - 1995, №5, с.32-43.
14. Бориславський Л.В. Деякі міркування з приводу державотворчого процесу // Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні. Матеріали I регіональної конференції. - Л., 1995. – С.14-16.
15. Давидов Р. Політико-правові засади державотворчого процесу в Україні // Урядовий кур'єр 12 серпня 2000 р.
16. Конституція незалежної України: Навчальний посібник, Кол.авт.; За ред. В.Ф.Погорілка, Ю.С.Шемшученка, В.О.Євдокимова. – К.: Ін-т держави і права ім.В.М.Корецького НАН України, Спілка юристів України, 2000. – 428 с.
17. Копиленко О. Проблеми правового статусу Автономної Республіки Крим у рішеннях Конституційного Суду України // Вісник АПрНУ.-1999.-№ 2.-С.32-42.
18. Копиленко О. Щодо закону про громадянство України // Право України. – 2001.- № 10. – С.84-88.
19. Конституційно-правові засади становлення української державності / В.Я Тацій, Ю.М.Тодика, О.Г.Данильян та ін.; За ред. акад. НАН України В.Я.Тація, акад. АПрН України Ю.М.Тодики.- Х.: Право, 2003.- 328 с.
20. Семак В.И., Дубровский В.Ф., Паршичева И.Е. Конституция Автономной

- Республики Крым. - Учебное пособие. – Симферополь, 1999. – 172 с.
21. Стецюк П. Офіційна назва держави: конституційно-правова характеристика // Правова держава. - К., 2004. Вип. 24.- С.147-154.
 22. Чубаров Р. Крымская Автономия. Стоки и первые годы становления (1991-1992 гг.) // Віче.- 2001.- № 1.- С.146-156.
 23. Чубаров Р. Конституція Автономної Республіки Крим. Позиція права чи позиція політичної доцільності // Віче.- 2003.- № 5. - С.49-56.
 24. Шевчук В.П., Тараненко М.Г. Історія української державності. К.:Либідь, 1999. 476с.

Тема 3. Організація підготовки та проведення референдумів в Україні

Конституційно-правові основи реалізації в Україні основних форм безпосередньої демократії. Референдний процес.

Порядок призначення всеукраїнського референдуму. Процедура проголошення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою. Утворення ініціативних груп з проведення референдумів. Реєстрація ініціативних груп. Порядок організації роботи ініціативних груп та збору підписів в підтримку проведення всеукраїнського референдуму. Підрахунок зібраних голосів громадян в підтримку проведення референдуму. Прийняття рішень з приводу референдумів.

Особливості порядку призначення місцевих референдумів в Україні. Підготовка проведення місцевих референдумів. Порядок утворення та організація роботи комісій по проведенню місцевих референдумів.

Організація голосування та визначення результатів референдумів. Процедура проведення повторних референдумів.

Опублікування, введення в дію, зміна або відміна рішень, що їх прийнято референдумом.

Організація проведення дорадчого опитування (консультативний референдум) громадян.

Законодавство і література:

1. Конституція України. - К., 2006р.
2. Закон України. Про всеукраїнський та місцеві референдуми // Відомості Верховної Ради (ВВР). - 1991, N 33, ст.443. (зі змінами).
3. Закон України “Про місцеве самоврядування в Україні” від 21 травня 1997 року // Відомості ВРУ. - 1997. - №24. - Ст.170. (із змінами).
4. Закон України. Про Центральну виборчу комісію від 30.06.2004 // Урядовий кур’єр. – 10 липня 2004 р.
5. Рішення Конституційного Суду України у справі за зверненням Верховної Ради України про надання висновку щодо відповідності проекту закону України „Про внесення змін до Конституції України за результатами всеукраїнського референдуму за народною ініціативою” вимогам статей 157 і 158 Конституції України (справа про

- внесення змін до статей 76, 80, 90, 106 Конституції України). – В кн.: Конституційний Суд України: Рішення. Висновки. 1997-2001. Кн. 2 / Відповід. редакц. канд. юрид. наук. П.Є.Євграфов. – К.:Юрінком Інтер, 2001.- С.123-128.
6. Бориславський Л.В. Загальні засади конституційного ладу: принцип народовладдя та форми його здійснення // Вісник Львівського національного університету. – Серія юрид.- 2002. – Випуск 37. – С.207-212.
 7. Дмитриев Ю.А., Комарова В. В. Референдум в системе народовластия. - М., 1996, с.3-60с.
 8. Книгін К. Правове визначення референдуму як форми народовладдя (проблеми теорії і практики) // Право України.-2001.-№11.
 9. Книгін К. Реалізація народного волевиявлення, вираженого в рішеннях всеукраїнських референдумів: окремі проблеми // Право України. – 2003. - №8. – С.44- 47.□
 10. Лінецький С. Проблеми вдосконалення законодавства про референдум //Юридичний вісник України. -1999.-№14.
 11. Погорілко В.Ф., Федоренко В.Л. Референдуми в Україні: історія та сучасність: Монографія.- К.: Ін-т держави і права НАН України, 2000.- 248 с.
 12. Савенко М. Конституційний контроль за виборами і референдумами // Віче, 1998, № 1, с.62-70.
 13. Федоренко В. Всеукраїнський референдум проблеми теорії і практики // Право України. - 1998, № 11, с.136-141.

Тема 4. Виборчий процес

Вибори, як процес формування представницьких органів, обрання службових осіб. Класифікація виборів. Законодавче регулювання порядку проведення виборів. Джерела виборчого процесу України.

Поняття виборчого процесу. Засади виборчого процесу. Реалізація принципів виборчого права та процесу.

Виборча кампанія та її стадії: підготовча, основна, агітаційна, підсумкова. Етапи виборчого процесу. міжвиборчі і післявиборчі періоди. Суб'єкти виборчого процесу. Організація виборчих комісій, їх процесуально-правовий статус.

Гласність при підготовці і проведенні виборів. Фінансове і матеріально-технічне забезпечення виборів. Визнання виборів такими, що не відбулися або недійсними. Порядок і строки зберігання виборчої документації.

Законодавство і література:

1. Закон України “Про політичні партії в Україні” від 5 квітня 2001р. // Урядовий кур’єр. – 28 квітня 2001р. (зі змінами).
2. Закон України “Про вибори Президента України” від 18 березня 2004р. // Урядовий кур’єр. - 6 квітня 2004р. (зі змінами).
3. Закон України “Про Центральну виборчу комісію” від 30 червня 2004 р. // Урядовий кур’єр. – 10 липня 2004 р.
4. Закон України “Про вибори народних депутатів України” від 7 липня 2005 р. //

- Урядовий кур'єр. - 19 серпня 2005р. (зі змінами).
5. Закон України “Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” 6 квітня 2004 р. // Урядовий кур'єр. – 10 квітня 2004 р., Голос України. – 23 квітня 2004 р. (зі змінами).
 6. Науково-практичний коментар Закону України “Про вибори Президента України” / За ред. Ю.Б.Ключковського. – К.: Парламентське видавництво, 2004. – 408 с.
 7. Виборче право України /Навчальний посібник / За ред. В.Ф.Погорілка, М.І.Ставніччук – К.:Парламентське видавництво, 2003.- 383 с.
 8. Виборче законодавство: українська практика, міжнародний досвід та шляхи реформування / За заг. Редакцією Радченка Є.В. - К.: Факт, 2003.-258с.
 9. Європейська правова експертиза українського виборчого законодавства // Вибори та демократія. – 2006. - №1. – с.19-20.
 10. Козюбра М.Виборчий процес, право, правосуддя // Вибори та демократія.- 2005, №2.
 11. Ковальчук О.Б. Виборчий процес в Україні: конституційно-правові аспекти. – Автореф...дис.канд.юрид.наук. – Одеса, 2003.
 12. Ковтунець В. Списки виборців: чи повинен закон поборювати традицію? // Вибори та демократія. - 2004, №2.
 13. Ковтунець В. До проблеми складання списків виборців // Вибори та демократія.- 2006, №3, С. 95..
 14. Козюбра М. Виборчий процес, право, правосуддя // Вибори та демократія. – 2005. - №2.
 15. Майер Г. Виборче право як інструмент розподілу влади або виборче право і політика // Вибори та демократія. - 2005, №2.
 16. Рябов С. Політичні вибори (навчальний посібник). - К: Тандем, 1998р.
 17. Савенко М. Конституційний контроль за виборами і референдумами // Віче. - 1998, № 1, с.62-70.
 18. Сарторі Д. Порівняльна конституційна інженерія. -К.: АртЕк, 2001р.
 19. Стецюк Н. Конституційно-правові засади організації та проведення виборів в Україні в контексті міжнародно-правових стандартів прав людини – В зб.: Zeszyty naukowe. Wyższa Szkoła Administracji i Zarządzania w Przemyslu, nr.14. - Przemysl, 2004. - S.83-92.
 20. Тодика О. Демократичні засади виборчих правовідносин // Вісник Львівського університету. Серія юридична.-2001.-Випуск 36.- С.212-218.
 21. Шаповал В. Конституційні механізми реалізації народного суверенітету // Вісник Конституційного Суду України. – 2004. № 5.- С.77- 97; № 6. – С.83-102.

Тема 5. Процедура проведення виборів Президента України

Конституційно-правові основи організації і проведення виборів Президента України. Порядок призначення виборів Президента України. Утворення виборчих округів та виборчих дільниць. Система та порядок створення виборчих комісій.

Організація роботи виборчих комісій. Порядок складання списків виборців на виборах Президента України.

Порядок висування кандидатів на пост Президента України. Організація роботи по збиранню підписів на підтримку кандидата. Формування ініціативних груп та груп підтримки. Реєстрація кандидатів на пост Президента України. Процедура перевірки відповідності оформлення підписних листів вимогам Закону. Визначення довірених осіб кандидата на пост Президента України. Вирішення спірних питань щодо відповідності підписних листів.

Передвиборча програма кандидата на пост Президента України. Строки, форми і засоби ведення передвиборної агітації. Процедура і строки проведення теледебатів. Обмеження щодо ведення передвиборної агітації. Забезпечення гарантій діяльності кандидатів на пост Президента України. Порядок передачі виборчих бюлетенів у виборчі в комісії.

Організація і порядок голосування. Порядок голосування за межами приміщення для голосування. Порядок підрахунку голосів на виборчих дільницях.

Встановлення результатів виборів Президента України. Оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів виборчого процесу. Офіційне оприлюднення результатів виборів.

Підстави і порядок проведення повторного голосування. Повторні та позачергові вибори Президента України.

Набуття повноважень Президентом України.

Законодавство і література:

1. Закон України “Про вибори Президента України” від 18 березня 2004р. // Урядовий кур’єр. - 6 квітня 2004р. (зі змінами).
2. Закон України “Про Центральну виборчу комісію” від 30 червня 2004 р. // Урядовий кур’єр. – 10 липня 2004 р.
3. Науково-практичний коментар Закону України „Про вибори Президента України” / За ред. Ю.Б.Ключковського. – К.: Парламентське видавництво, 2004. – 408 с.
4. Аналіз правових позицій ЦВК щодо застосування Закону України „Про вибори Президента України” у редакції 2004 року: Збірник матеріалів науково-практичної конференції. - К.:ПЦ „Фоліант”, 2005.- 289с.
5. Бурчак Ф. Г. Президент України. - К.: Ін Юре, 1997. – 24с.
6. Вибори Президента України -99: Проблеми теорії і практики.-Збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції (доповіді, виступи, рекомендації). - К.: ЦВК, 2000.- 284с
7. Ключковський Ю. Про деякі проблеми застосування Закону України „Про вибори Президента України” // Вибори та демократія. - 2005, №2.
8. Мельник Ю.Окремі аспекти положень виборчого законодавства України в процесі організації підготовки та проведення виборів Президента України в окремому закордонному виборчому окрузі // Вибори та демократія, 2005, №1.
9. Статистична інформація щодо підсумків виборів Президента України у 2004 році // Вибори та демократія. - 2005, №1.
10. Тодыка Ю.Н., Яворский В.Д. Президент Украины: конституционно-правовой статус. Монография. – Х.: “Факт”, 1999. – 256 с.

Тема 6. Процедура проведення виборів народних депутатів України

Конституційні засади виборчої системи України. Процесуальні основи реалізації принципів виборчої системи України. Види та порядок призначення виборів народних депутатів України. Порядок утворення виборчих округів та виборчих дільниць.

Склад, порядок утворення та організація роботи виборчих комісій. Списки виборців. Порядок складання списків виборців. Ознайомлення громадян із списками виборців. Забезпечення виборчого права громадян при зміні місця свого проживання.

Порядок формування списків кандидатів від політичних партій та їх реєстрація. Гарантії діяльності кандидатів у народні депутати України та політичних партій, які беруть участь у виборчому процесі: недоторканість кандидатів, право на проведення передвиборчої агітації, діяльність довірених осіб. внесення грошової застави.

Процесуальні основи організації та проведення передвиборної агітації. Обмеження щодо ведення передвиборної агітації. Особливості порядку використання коштів Державного бюджету, коштів політичних партій та виборчих блоків, інших коштів під час проведення передвиборної агітації. Процедура вирішення спорів щодо передвиборної агітації.

Організація і порядок голосування. Порядок підрахунку голосів та визначення результатів виборів. Виборчий бар'єр та процедура розподілу депутатських мандатів. Оскарження рішень, дій чи бездіяльності що стосуються процесу виборів депутатів. Опублікування підсумків виборів. Реєстрація депутатів.

Законодавство і література:

1. Закон України “Про Центральну виборчу комісію” від 30 червня 2004 р. // Урядовий кур'єр. – 10 липня 2004 р.
2. Закон України “Про вибори народних депутатів України” від 7 липня 2005 р. // Урядовий кур'єр. - 19 серпня 2005р. (зі змінами).
3. Ільків О. Право на звернення зі скаргою до ЦВК // Вибори і демократія. – 2005. - №2.
4. Кисельов С. Вибори 2006: політика та демократія // Вибори і демократія. – 2006. - №1. – С.45 – 49.
5. Коментар Закону України „Про вибори народних депутатів України” /За ред.М.І.Ставніччук, М.І.Мельника. –К.: Атака, 2002. – 386с.
6. Ключковський Ю.Про дотримання рівності виборців в умовах мажоритарної виборчої системи // Вибори і демократія. – 2005. - №2.
7. Круглий стіл „Відповідальність за порушення виборчого законодавства під час виборів народних депутатів України” 21 червня 2005 р. // Вибори і демократія , 2005, №2.
8. Шевченко Т. Перспективи вдосконалення правового регулювання передвиборної агітації у засобах масової інформації // Вибори та демократія. – 2006. - №1. – 64-71.

Тема 7. Вибори депутатів місцевих рад, сільського, селищного, міського голови

Конституційні основи проведення виборів депутатів органів місцевого самоврядування (сільських, селищних, міських, районних, районних у містах та обласних рад - надалі місцевих рад). Використання мажоритарної та пропорційної виборчих систем для формування місцевих рад.

Порядок і строки призначення виборів депутатів і сільських, селищних, міських голів. Утворення виборчих округів, виборчих дільниць. Процедура формування виборчих комісій та оскарження їх рішень і дій. Складання списків виборців та виправлення неправильностей у списку виборців. Порядок висування кандидатів.

Реєстрація кандидатів, скасування рішення про реєстрацію кандидата. Довірена особа кандидата, заміна довіреної особи. Процедура реалізації гарантій діяльності кандидатів. Організація і проведення передвиборної агітації. Передвиборна програма. Обмеження у проведенні передвиборної агітації. Порядок голосування і встановлення результатів виборів депутатів і сільського, селищного, міського голови.

Особливості організації виборів депутатів Верховної Ради АРК, голів районних та обласних рад. Особливості організації виборів у новоутворених адміністративно-територіальних одиницях.

Складання присяги посадовців органів місцевого самоврядування.

Законодавство і література:

1. Закон України “Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів” від 6 квітня 2004р. // Голос України. – 23 квітня 2004р. (зі змінами).
2. Закон України “Про Центральну виборчу комісію” від 30 червня 2004 р. // Урядовий кур’єр. – 10 липня 2004 р.
3. Виборче законодавство: українська практика, міжнародний досвід та шляхи реформування / За заг. Редакцією Радченка Є.В.- К.: Факт, 2003.-258с.
4. Загуменний В., Гуреїв О. Порівняльний аналіз законодавства про вибори депутатів до органів місцевого самоврядування // Право України. – 2005. - №10. – С.7-9.
5. Круглий стіл “Шляхи вдосконалення законодавства про місцеві вибори в Україні” 2 квітня 2005р. // Вибори та демократія, 2005, №2.
6. КравченкоВ., С.Мосьондз. Вибір муніципальної виборчої системи як питання політичної доцільності // Вибори та демократія, 2005, №2.
7. Любченко П. Переваги і недоліки пропорційної виборчої системи при формуванні місцевих рад // Право України. – 2005. - №8. – С.11- 15.
8. Наход М. Досвід Великої Британії у реформуванні виборчого законодавства для місцевих виборів: уроки для України // Вибори та демократія, 2005, №2.
9. Рябов С. Політичні вибори (навчальний посібник).К: Тандем, 1998р.
10. Тодыка Ю.Н., Яворский В.Д. Выборы органов местного самоуправления: конституционно-правовой аспект. – Х., 1998.

Тема 8. Процесуальні основи організації та діяльності

Президента України

Конституційно-правові основи організації діяльності Президента України. Організація діяльності Президента України як глави держави. Організація діяльності Президента України у взаємовідносинах з Кабінетом Міністрів України та іншими органами виконавчої влади. Організація діяльності Президента України із парламентом України та органами судової влади. Організація роботи Ради національної безпеки та оборони України. Організація діяльності Секретаріату Президента України.

Законодавство та література:

1. Закон України «Про Раду національної безпеки і оборони України» // Відомості Верховної Ради України. - 1998. - № 35. - Ст.237. (зі змінами).
2. Закон України “Про місцеві державні адміністрації” // Відомості Верховної Ради України. - 1999. - № 20-21 - Ст.190. (зі змінами).
3. Указ Президента України «Про внесення змін до деяких актів Президента України щодо Секретаріату Президента України» від 2 жовтня 2006 р. // Урядовий кур’єр, від 7 жовтня 2006 р. , №188.
4. Агафонов С. Історичний розвиток інституту глави держави // Право України. – 2001.- № 7.- С. 102-104.
5. Бурчак Ф. Г. Президент України. - К.: Ін Юре, 1997. – 24с
6. Кривенко Л. Президент України: еволюція конституційно-правового статусу // Віче.- 1998.- № 10.
7. Нижник Н.Р. Проблеми президентської влади в Україні // Бюлетень законодавства і юридичної практики України, 1999.- № 8. – С.3-32.
8. Органи державної влади України: Монографія / За ред. В.Ф. Погорілка. - К.: Ін-т держави і права ім.В.М.Корецького НАН України, 2000.- 248с.
9. Президент України та державна регіональна і муніципальна політика. Збірник матеріалів та документів / Упоряд. О.Іщенко, В.Кампо, М.Пухтинський, В.Тихонов / За заг.ред.О. Дьоміна.- К.Логос, 2002 – 236с.
10. Шаповал В. Конституційний механізм державної влади в незалежній Україні: політико-правові проблеми організації виконавчої влади // Право України. - 1997.- № 1.-С-44-52.

Тема 9. Процесуальні основи роботи Верховної Ради України

Порядок роботи Верховної Ради України. Формування робочих органів сесії. Розгляд питань, пов’язаних з проведенням першої сесії Верховної Ради України нового скликання. Вступ на посаду: прийняття присяги народним депутатом України. Формування коаліції депутатських фракцій.

Обрання Голови Верховної Ради України та його заступників. Утворення комітетів та робочих комісій і груп. Сесії Верховної Ради України. Розпорядок роботи. Порядок денний сесії. Ведення пленарних засідань. Порядок надання слова. Організація розгляду питань. Порядок голосування. Прийняття рішень.

Конституційно-правові основи організації діяльності комітетів Верховної Ради України. Порядок затвердження переліку комітетів Верховної Ради України, обрання та

відкликання голів комітетів Верховної Ради України, затвердження персонального складу комітетів Верховної Ради України, порядок обрання заступників голів, секретарів та членів комітетів Верховної Ради України.

Організація засідань комітетів Верховної Ради України. Проведення спільних засідань декількох комітетів Верховної Ради України. Особливості проведення закритих засідань комітетів Верховної Ради України.

Юридична природа та процесуальні основи утворення тимчасових спеціальних та тимчасових слідчих комісій Верховної Ради України. особливості організації роботи тимчасових спеціальних та тимчасових слідчих комісій Верховної Ради України.

Процесуальні основи порядку формування парламентом України органів виконавчої та судової влади Призначення і обрання службових осіб. Обрання суддів Конституційного Суду України. Формування органів судової влади., обрання, призначення і звільнення керівників інших органів. Призначення Генерального прокурора України. Відставка Прем'єр-міністра, окремих членів Кабінету Міністрів або Кабінету Міністрів в цілому.

Процедура прийняття законів. Прийняття постанов та інших актів Верховною Радою України, її органами і посадовими особами. Здійснення Верховною Радою та її органами контрольних функцій і повноважень. Здійснення контрольних функцій щодо виконавчої та судової влади. Розгляд депутатських запитів. Контрольна діяльність інших органів та депутатів Верховної Ради.

Організація роботи апарату Верховної Ради України.

Законодавство і література:

1. Рішення Конституційного Суду у справі щодо офіційного тлумачення положень статей 75, 82, 84, 91, 104 Конституції України (справа щодо повноважності Верховної Ради України) – В кн.: Конституційний Суд України: Рішення. Висновки. 1997-2001. Кн. 4 / Відповід. редакт. канд.юрид.наук. П.Є.Євграфов. – К.: Юрінком Інтер, 2004.- С.52-60.
2. Рішення Конституційного Суду України у справі про умови дострокового припинення повноважень Верховної Ради України від 19 травня 2004р. // Урядовий кур'єр. – 2 червня 2004р.
3. Закон України “Про Рахункову палату Верховної Ради України” // Відомості Верховної Ради (ВВР), 1996, N 43, ст.212. (зі змінами).
4. Закон України “Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини” // Відомості Верховної Ради України. - 1998. - № 20. - Ст.99.
5. Закон України “Про статус народного депутата України” від 22 березня 2001р. // Відомості Верховної Ради (ВВР). - 2001. - № 42. - Ст. 212. (зі змінами).
6. Закон України “Про порядок обрання на посаду та звільнення з посади професійного судді Верховною Радою України” від 18 березня 2004р. // Урядовий кур'єр. – 21 квітня 2004р.
7. Закон України “Про комітети Верховної Ради України” від 22 грудня 2006 р. // Урядовий кур'єр. – 15 березня 2006 р.
8. Регламент Верховної Ради, 16 березня 2006р. // Голос України. – 15 квітня 2006 р.
9. Грищенко О. Сутність і призначення Рахункової палати: проблемні питання // Право України. - 2004. - № 10. – С.106-109.

10. Журавський В.С. Становлення та розвиток українського парламентаризму (теоретичні та організаційно-правові проблеми) – К.: Парламентське видавництво, 2002.- 344 с.
11. Закоморна К. Особливості законодавчого регулювання діяльності Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини // Право України. - 2000. - № 1. – С.47-49.
12. Конституционное право. Энциклопедический словарь. Ответственный редактор и руководитель авторского коллектива - доктор юридических наук, профессор С.А.Авакьян. - М.: Издательство Норма, 2000.- 688с.
13. Косинський В. Депутатський запит: правові основи та практичні аспекти // Радянське право. – 1990. - №10.
14. Кривенко Л. Конституційна модель Верховної Ради. Повернення до майбутнього // Віче. – 2002.- № 10. - С.17-23.
15. Кривенко Л.Т. Необхідно модернізувати конституційне визначення Верховної Ради України // Вісник Академії правових наук України, № 4(35).- Харків, 2003. - С. 37-51.
16. Майданик О. Поняття і сутність парламентського контролю // Право України. - 2004. - № 10. – С.12-25.
17. Основы парламентской процедуры. - Варшава: Фонд навчання для демократії, 1995, 33с.
18. Роговенко Д. До питання про статус Рахункової палати України // Право України, - 2004. - № 7. – С.121-125.
19. Чушенко В. І. Проблеми реформування Конституції України // “Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні”. Матеріали XII регіональної науково-практичної конференції. – Львів. – 2006. – С. 131-132.
20. Український парламентаризм: минуле і сучасне / За ред. Ю.С.Шемшученка.- К.:Парламентське вид-во,-1999.- 368с.
21. Шаповал В.М. Парламентаризм і законодавчий процес в Україні: Навч.посіб. - К.:УАДУ, 2000.- 216 с

Тема 10. Розгляд і прийняття рішень Верховною Радою за спеціальними процедурами

Прийняття Державного бюджету України і контроль за його виконанням. Внесення змін до Державного бюджету України.

Розгляд і затвердження найважливіших загально-державних програм економічного, соціального і національно-культурного розвитку України і звітів та інформацій про їх виконання. Розгляд питань про воєнний та надзвичайний стан. Розгляд зовнішньополітичних питань.

Застосування процедури усунення Президента України з поста в порядку імпичменту. Дача згоди на притягнення народного депутата до кримінальної відповідальності, затримання чи арешт.

Процедури зумовлені рішенням Конституційного Суду України.

Законодавство і література:

1. Регламент Верховної Ради від 16 березня 2006р. // Голос України. – 15 квітня 2006 р.

2. Закон України. Про правовий режим надзвичайного стану // Відомості Верховної Ради України. - 2000. - № 23. - Ст.176. (із змінами).
22. Закон України. Про правовий режим воєнного стану // Відомості Верховної Ради України. - 2000. - № 28. - Ст.224.
23. Закон України “Про статус народного депутата України” від 22 березня 2001р. // Відомості Верховної Ради (ВВР). - 2001. - № 42. - Ст. 212. (зі змінами).
3. Закон України “Про комітети Верховної Ради України” від 22 грудня 2006р. // Урядовий кур’єр. – 15 березня 2006 р.
4. Барабаш Ю.Г. Парламентський контроль в Україні (конституційно-правовий аспект). Монографія. Харків, 2004.- 192 с.
5. Кресіна І.О., Коваленко А.А., Балан С.В. Інститут імпічменту: Порівняльний політико-правовий аналіз. – К.: Юридична думка, 2004. – 176 с.
6. Майданик О. Поняття і сутність парламентського контролю // Право України, - 2004. - № 10. – С.12-25.
7. Марцеляк О.В. Інститут омбудсмана: теорія і практика / Відп. ред. Член.-кор. АПрН України О.Н.Ярмиш: Монографія.- Харків: Вид-во Нац. у-ту внутр.справ, 2004.- 450с.
8. Основы парламентской процедуры., Варшава: Фонд навчання для демократії:1995, 33с.
9. Полешко А. Депутатська недоторканість: український і європейський досвід //Право України. – 1999. - №4.
10. Тененбаум А. Статус Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини і прогалини в Законі // Право України, - 1999. - № 2. – С.101-122.
11. Український парламентаризм: минуле і сучасне / За ред. Ю.С.Шемшученка.-К.: Парламентське вид-во,-1999.- 368с.

Тема 11. Організація роботи народного депутата України

Вступ на посаду народного депутата України. Участь народних депутатів у роботі пленарних засідань, засідань комітетів, тимчасових спеціальних чи слідчих комісій, депутатських фракцій.

Порядок реалізації права законодавчої ініціативи народними депутатами України. Здійснення контрольних функцій: процедура внесення, обговорення та направлення депутатського запиту. Порядок внесення депутатського запиту до Президента України.

Форми взаємовідносин народних депутатів України з виборцями.

Порядок дострокового припинення повноважень народного депутата України.

Законодавство і література:

1. Закон України “Про вибори народних депутатів України” від 7 липня 2005 р. // Урядовий кур’єр. - 19 серпня 2005р. (зі змінами).
2. Регламент Верховної Ради від 16 березня 2006р. // Голос України. – 15 квітня 2006 р.
3. Закон України “Про статус народного депутата України від 22 березня 2001р. //

- Відомості Верховної Ради (ВВР). - 2001. - № 42. - Ст. 212. (зі змінами).
4. Закон України “Про комітети Верховної Ради України” від 22 грудня 2006р. // Урядовий кур’єр. – 15 березня 2006 р.
 5. Закон України “Про особливості звільнення з посад осіб, які суміщають депутатський мандат з іншими видами діяльності” від 8.липня 2005р.
 6. Рішення Конституційного Суду України у справі щодо офіційного тлумачення частини другої і третьої статті 84 та частини другої і четвертої статті 94 Конституції України (справа щодо порядку голосування та повторного розгляду законів Верховною Радою України) – В кн.: Конституційний Суд України: Рішення. Висновки. 1997-2001. Кн. 1 / Відповід. редак. канд.юрид.наук. П.Є.Євграфов. – К.:Юрінком Інтер, 2001.- С.257-263.
 7. Рішення Конституційного Суду у справі щодо офіційного тлумачення статті 86 Конституції України та статей 12,19, Закону України “Про статус народного депутата України” (справа про запити народних депутатів України) – В кн.: Конституційний Суд України: Рішення. Висновки. 1997-2001. Кн. 1 / Відповід. редак. канд.юрид.наук. П.Є.Євграфов. – К.:Юрінком Інтер, 2001.- С.375380.
 8. Рішення Конституційного Суду у справі щодо офіційного тлумачення положень частини третьої статті 80 Конституції України (справа про депутатську недоторканість) – В кн.: Конституційний Суд України: Рішення. Висновки. 1997-2001. Кн. 1 / Відповід. редак. канд.юрид.наук. П.Є.Євграфов. – К.:Юрінком Інтер, 2001.- С.469-476.
 9. Барабаш Ю.Г. Парламентський контроль в Україні (конституційно-правовий аспект). Монографія. - Харків, 2004.- 192 с.
 10. Григоренко А. Юридичні колізії принципу несумісності поєднання посад народним депутатом України та міжнародна практика // Право України. – 2003.- № 6.- С.97-100.
 11. Добкін М. Гарантії забезпечення статусу народного депутата України // Право України. – 2003.- № 11.- С.123-126.
 12. Колесник К. Особливості парламентської етики в Україні // Право України. – 2004.- № 6.- С.84-85.
 13. Конституционное право. Энциклопедический словарь. Ответственный редактор и руководитель авторского коллектива - доктор юридических наук, профессор С.А.Авакьян. - М.: Издательство Норма, 2000.- 688с.
 14. Полешко А. Депутатська недоторканість: український і європейський досвід // Право України. – 1999. - №4.
 15. Український парламентаризм: минуле і сучасне / За ред. Ю.С.Шемшученка.-К.: Парламентське вид-во,-1999.- 368с.

**Тема 12. Організація роботи Верховної Ради і Ради Міністрів
Автономної Республіки Крим та Представника
Президента України в Автономній Республіці Крим**

Порядок формування Верховної Ради Автономної Республіки Крим. Організація роботи Верховної Ради Автономної Республіки Крим. Сесії Верховної Ради АРК. Порядок створення, організація роботи і реалізація повноважень Ради Міністрів Автономної Республіки Крим.

Представництво Президента України в Автономній Республіці Крим: порядок створення і організація роботи.

Законодавство та література:

1. Закон України “Про Верховну Раду Автономної Республіки Крим” від 10 лютого 1998р. // Відомості Верховної Ради України. - 1998. - № 29. - Ст.191.
2. Конституція Автономної Республіки Крим, прийнята 21 жовтня 1998р. //Урядовий кур’єр. – 14 січня 1999р.
3. Закон України. Про представництво Президента України в Автономній Республіці Крим // Відомості Верховної Ради України. - 2000. - № 21. - Ст.158.
4. Рішення Конституційного Суду України у справі щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень Регламенту Верховної Ради Автономної Республіки Крим, Положення про Рахункову Палату Автономної Республіки Крим, Положення про порядок управління майном Автономній Республіці Крим або передане їй в управління, затверджених відповідними постановами Верховної Ради Автономної Республіки Крим та Постанови Верховної Ради Автономної Республіки Крим „Про заходи щодо посилення кадрової роботи в Автономній Республіці Крим” (справа про правові акти Верховної Ради Автономної Республіки Крим). – В кн.: Конституційний Суд України: Рішення. Висновки. 1997-2001. Кн. 2 / Відповід. редак. канд.юрид.наук. П.Є.Євграфов. – К.:Юрінком Інтер, 2001.- С.276-301.
5. Рішення Конституційного Суду України у справі щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень Конституції Автономної Республіки Крим та Закону України „Про затвердження Конституції Автономної Республіки Крим” (справа про Конституцію Автономної Республіки Крим). – В кн.: Конституційний Суд України: Рішення. Висновки. 2002-2003. Кн. 4 / Відповід. редак. канд.юрид.наук. П.Є.Євграфов. – К.:Юрінком Інтер, 2004.- С.80-98.
6. Рішення Конституційного Суду України у справі щодо суміщення посади сільського, селищного, міського голови з мандатом депутата Верховної Ради АРК від 20 травня 2004 р. // Урядовий кур’єр. – 2 червня 2004 р.
7. Конституционное право. Энциклопедический словарь. Ответственный редактор и руководитель авторского коллектива - доктор юридических наук, профессор С.А.Авакьян. - М.: Издательство Норма, 2000.- 688с.
8. Копиленко О. Проблеми правового статусу Автономної Республіки Крим у рішеннях Конституційного Суду України // Вісник АПрНУ.-1999.-№ 2.-С.32-42.
9. Копиленко О. Від Конституції України до Конституції Автономної Республіки Крим // Право України. – 1999. - № 3. – С.9-14.
10. Копиленко О.Л. Конституція Автономної Республіки Крим: проблеми прийняття, затвердження, реалізації. - К., 2001.-362 с.
11. Органи державної влади України: Монографія / За ред. В.Ф. Погорілка. - К.: Ін-т держави і права ім.В.М.Корецького НАН України, 2000.- 248с.
12. Чубаров Р. Конституція Автономної Республіки Крим. Позиція права чи позиція політичної доцільності // Віче. - 2003.- № 5. - С.49-56.

Тема 13. Організація підготовки і проведення сесій органів місцевого самоврядування в Україні

Сесія - основна організаційно-правова форма роботи рад. Скликання сесій місцевих рад та порядок їх роботи. Питання правомочності сесій. Формування робочих органів сесії: секретаріату сесії, секретаріату ради, лічильної комісії. Порядок роботи сесії ради.

Обрання заступників голови ради і звільнення їх з посади або прийняття їх відставки. Функціонування постійних комісій рад. Організаційні форми і методи діяльності постійних комісій рад. Засідання постійної комісії. Прийняття висновків, рішень і рекомендацій постійної комісії ради. Перегляд рекомендацій постійних комісій.

Утворення виконавчого органу ради та зміна його складу. Розгляд пропозицій про розпуск виконавчого органу. Утворення, реорганізація, ліквідація відділів, управлінь, комітетів, виконавчого органу Затвердження структури, чисельності, фонду і умов оплати праці апарату, положень про них. Утворення і реорганізація територіальних галузевих і міжгалузевих органів управління інших органів ради.

Вирішення радами питань місцевого значення, проведення в життя рішень вищестоящих органів влади, забезпечення додержання законності і правопорядку. Затвердження програм соціального, економічного та культурного розвитку території ради та звітів про їх виконання. Форми і методи забезпечення комплексного соціально-економічного розвитку на своїй території, здійснення керівництва підприємствами і організаціями, які є їх комунальною власністю. Затвердження бюджету і внесення до нього змін, затвердження звітів про виконання бюджету. Розгляд і вирішення питань адміністративно-територіального поділу в межах своєї компетенції. Здійснення інших функцій радами виключно на основі угод з іншими державними органами і органами місцевого самоврядування. Порядок делегування повноважень органам виконавчої влади.

Порядок прийняття рішення ради. Голосування в органах місцевого самоврядування. Вирішення питань про дострокове припинення повноважень депутатів ради. Утворення і обрання постійних та інших комісій ради, зміна їх складу, обрання голів комісій.

Вирішення питань про входження з пропозиціями до ради або її Голови про винесення на обговорення громадян за місцем проживання, органів територіального громадського самоврядування, трудових колективів з найбільш важливих питань місцевого значення.

Особливості функціонування органів місцевого самоврядування в м. Києві. Реалізація спільних програм органів місцевого самоврядування і місцевих державних адміністрацій.

Тема 14. Організація роботи виконавчих органів місцевого самоврядування в Україні

Утворення виконавчих органів місцевих рад. Здійснення виконавчо-розпорядчих функцій головою ради. Розподіл обов'язків між Головою, заступником голови і керуючим справами, членами виконавчого органу.

Питання реалізації галузевої компетенції виконавчих органів. Порядок організації роботи по виконанню рішень ради, вищестоящих органів влади і управління.

Організація діяльності виконавчого органу по забезпеченню відповідності актів його відділів і управлінь, інших підпорядкованих йому органів, а також підприємств, організацій і установ, які належать до комунальної власності чинному законодавству, рішенням ради і власних рішень.

Підготовка пропозицій про структуру управління на відповідній території, про утворення, реорганізацію та ліквідацію відділів і управлінь виконавчого органу, організація і спрямування їх роботи.

Організація керівництва роботою утворених радою комісій при виконавчому органі та комісій утворених у питаннях своєї діяльності.

Діяльність виконавчого органу по забезпеченню вирішення питань, що належать до відання ради.

Реалізація повноважень, делегованих виконавчими органами. Робота відділів і управлінь виконавчого органу по здійсненню керівництва галузями місцевого господарства і соціально-культурним розвитком на території ради.

Законодавство та література до т.13,14:

1. Конституція України. – К., 2006.
2. Європейська хартія місцевого самоврядування // Віче. – 2000.- № 3.- С. 43-50.
3. Закон України “Про місцеве самоврядування в Україні” від 21 травня 1997 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1997. - № 24. - Ст.170 (зі змінами).
4. Закон “Про столицю України – місто-герой Київ” від 15 січня 1999р. // Відомості ВРУ.-1999.-№11. (зі змінами).
5. Закон України “Про службу в органах місцевого самоврядування” // Відомості Верховної Ради України. - 2001. - № 33. - Ст.175. (із змінами).
6. Закон України “Про органи самоорганізації населення” // Відомості Верховної Ради України. - 2001. - № 48. - Ст.254.
7. Закон України “Про статус депутатів місцевих рад” // Відомості Верховної Ради України. - 2002. - № 40. - Ст.290. (зі змінами).
8. Рішення Конституційного Суду у справі щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень статей 6, 11, 16, 26, 42, 51, 52, 53, 54, 61, 62, 63, 78, 79, та “Прикінцевих та перехідних положень” Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні” (справа про місцеве самоврядування) – В кн.: Конституційний Суд України: Рішення. Висновки. 1997-2001. Кн. 2/ Відповід. редакц. канд.юрид.наук. П.Є.Євграфов. – К.:Юрінком Інтер, 2001.- С.3-12.
9. Положення про загальні збори громадян за місцем проживання в Україні, затв. Постановою ВРУ // ВВРУ. 1994, №6, ст.30.

10. Регламент місцевої ради.
11. Батанов О.В. Територіальна громада - основа місцевого самоврядування в Україні: Монографія. - К.: Ін-т держави і права НАН України, 2001.- 260 с.
12. Батанов О. Органи самоврядування населення. Як вони бачаться в Києві // Віче.- 2002.- № 10.- С.5-11.
13. Батанов О. Статут територіальної громади – основний нормативний акт місцевого самоврядування // Право України - 2004.- № 7.- С.30-34.
14. Біленчук П.Д., Кравченко В.В., Підмогильний М.В. Місцеве самоврядування в Україні. Муніципальне право. /Навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів. - К.: Атіка, 2000.- 304 с.
15. Борденюк В. Теоретичні аспекти співвідношення правових актів державного управління та актів місцевого самоврядування // Право України. – 2004. № 11. – С.16-20.
16. Борденюк В. Конституційно-правові аспекти вдосконалення організації виконавчої влади та місцевого самоврядування у містах Києві та Севастополі // Вісник Конституційного Суду України. - 2004.- № 3.- С.49-58; № 4.- С.27-35.
17. Деля Ю. Юридична відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування // Право України. – 2003. - №10. – С.29 – 32.
18. Дробуш І. Розмежування функцій органів місцевого самоврядування та органів державної виконавчої влади // Право України. - 2001 - № 10- С.20-24.
19. Ковріга О. Відповідальність органів місцевого самоврядування за неправомірні дії // Право України. – 2001. - №2.
20. Лабенська Л. Взаємодія депутатів місцевих рад із сільським, селищним, міським головою: деякі питання // Право України. - 2003. - № 11.- С.23-26.
21. Мягченко М. Загальнотеоретичні засади діяльності органів самоорганізації населення в системі місцевого самоврядування в Україні // Право України. – 2000. - №7.
22. Хоменець Р. Участь населення у вирішенні питань місцевого значення //Право України . – 2000. - №7.

Тема 15. Організація діяльності Конституційного Суду України. Конституційне провадження в Україні.

Конституційно-правові основи формування Конституційного Суду України. Порядок обрання Голови Конституційного Суду України та його заступників. Утворення Колегій суддів Конституційного Суду України. Організація роботи Колегій суддів Конституційного Суду України

Конституційне провадження: учасники, основні форми та етапи. Порядок звернення до Конституційного Суду України. Особливості реалізації суб'єктами конституційного провадження права на «конституційне подання» та права на «конституційне звернення».

Порядок відкриття провадження справ у Конституційному Суді України. Порядок розгляду справ на пленарному засіданні Конституційного Суду України. Порядок прийняття та процесуальні вимоги до змісту рішень, ухвал і висновків Конституційного Суду України. Процедура підписання та оприлюднення рішень та висновків Конституційного Суду України.

Особливості провадження окремих категорій справ у Конституційному Суді України.

Законодавство та література:

1. Закон України “Про Конституційний Суд України” 16 жовтня 1996 р.// Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 49. - Ст.272
2. Конституційний Суд України: Рішення. Висновки. Кн. 1, 2, 3, 4 / Відповід. редакт. канд.юрид.наук. П.Є.Євграфов. – К.:Юрінком Інтер, 2001.- 512 с.; 2001.- 504 с., 2002.- 384 с.; 2004.- 584 с.
3. Регламент Конституційного Суду України. Затв. Рішенням Конституційного Суду України від 05.03.1997 // Вісник КСУ. – 1997. - № 1.
4. Боботов С.В. Конституционная юстиция (сравнительный анализ). – М.:Наука, 1994.- 127 с.
5. Куйбіда Р.О. Реформування правосуддя в Україні: стан і перспективи. – К.: Атіка, 2004. – С.99-107.
6. Лунь З. Правова охорона конституції: до питання про постановку проблеми // Право України .- 2002.- № 7.- С. 13-17.
7. Селівон М. Конституційний Суд України: завершення першої каденції // Урядовий кур’єр. – 18 жовтня 2005 р. - №197.
8. Слідченко І.Д. Тлумачення конституції: питання теорії та практики в контексті світового досвіду / Одеська національна юридична академія.- Одеса: Фенікс, 2003.- 234 с.
9. Скомороха В. Вплив конституційної юстиції на розвиток українського конституціоналізму // Право України, 2000.- №12-С.3-8.
10. Тесленко М.В. Конституційна юрисдикція в Україні. Навчальний посібник. - К.: Школа, 2003.- 256 с.
11. Чаюн М.Г., Кириченко Ю.М., Кидисюк Р.А. Правові позиції Конституційного Суду України в рішеннях та висновках (1997-2003 роки).- К.: Атіка, 2003. - 336 с.
12. Шевчук С. Основи конституційної юриспруденції.- К.: Український центр правничих студій, 2001.- 302с.

Тема 16. Правотворчий процес

Правотворчість та її стадії. Процесуальні стадії правотворчості, здійснюваної безпосередньо народом. Підготовка і процедура всенародних та інших масових обговорень. Дорадче опитування громадян України. Опитування громадської думки.

Форми правотворчої діяльності представницьких органів держави. Правотворча робота Президента України. Форми правотворчої діяльності виконавчо-розпорядчих органів: Кабінету Міністрів України, міністерств і відомств України. Правотворча робота органів місцевого самоврядування. Участь органів територіальної самоорганізації громадян в правотворчій роботі.

Концепція законопроекту: поняття та її складові частини. Формування цілей (завдань) концепції законопроекту. Підготовка концепції проекту закону та її схвалення. Порядок внесення змін в концепцію. Розробка концепції проекту нової Конституції України та її схвалення. Окремі методичні та процедурні питання підготовки і схвалення концепції конкретного нормативного акту.

Процедура використання юридичної техніки і правової термінології в процесі правотворчості. Умови раціонального використання правової термінології. Порядок визначення волі народу і законодавця в нормативних актах.

Тема 17. Конституційний процес

Конституційна реформа та шляхи її реалізації. Порядок і процедура вирішення питань, зв'язаних з проведенням конституційної реформи. в Україні. Інформаційне забезпечення конституційної реформи.

Утворення комісії по розробці проекту нової Конституції України та робочих груп, організація їх роботи. Підготовка проекту нової Конституції України. Внесення конституційного законопроекту. Розгляд проекту нової Конституції України та процедура його обговорення. Прийняття рішення про всенародне обговорення схваленого проекту нової Конституції України. Підведення підсумків всенародного обговорення проекту нової Конституції України.

Конституційний договір у механізмі конституційного процесу в Україні. Прийняття, схвалення Конституції України. Обнародування і введення в дію нової Конституції України.

Тлумачення Конституції України, конституційних положень. Процедура внесення змін і доповнень до Конституції України.

Законодавство та література до теми 16, 17:.

1. Закон України “Про Конституційний Суд України” від 16 жовтня 1996р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - №49.
2. Конституція Автономної Республіки Крим, прийнята 21 жовтня 1998р. //Урядовий кур’єр. – 14 січня 1999р.
3. Конституційний договір між Верховною Радою України та Президентом України “Про основи організації та функціонування державної влади та місцевого самоврядування в Україні на період до прийняття нової Конституції України” від 8 червня 2005 р. // Голос України. – 10 червня 2005р.
4. Постанова Верховно Ради УРСР від 19 червня 1991р. "Про Концепцію нової Конституції України" //ВВРУ. 1991, №35, ст.466.
5. Постанова Верховної Ради УРСР від 24 жовтня 1990р. "Про Комісію по розробці нової Конституції УРСР".
6. Постанова Верховної Ради України від 8 жовтня 1993р. "Про проект нової Конституції України" // ВВРУ. – 1993. - №42. - Ст.403.
7. Проект Конституції України // Голос України. - 17 липня 1992, №134; 26 жовтня 1993р.; 15 листопада 1995р.
8. Проекти Конституції України. (1992-1996рр.).
9. Бандурка О., Туган М. Кому ж приймати Конституцію України? // Віче. -1994, №4, с.24-32.

10. Колодій А., Лисенков С., Тихомиров О. Закон для законів // Віче.- 1995, №5, с.44-49.
11. Кожевников Г. Нові закони слід ретельніше редагувати // Право України. -1993, №5-6.
12. Лихова С., Нагнойний Я. Закон і законотворчість // Право України.- 1993, №5-6.
13. Малишко М., Яковлев В. Розвитку законотворчості - наукову підтримку // Право України. - 1993, №5-6.
14. Панько Т., Качан І., Мацюк Г. Українське термінознавство // Світ. - Львів, 1994.
15. Селіванов В. Демократичний вимір конституційної реформи в Україні: обумовленості і необхідність // Право України. – 2003. - №8.
16. Тодика Ю. Конституція як соціальна цінність // Право України. – 2000. №12.
17. Шаповал В. Конституційні акти України першої половини 90-х років ХХ ст. // Право України. – 2000. - №6.
18. Шаповал В. Конституція України: вже або лише п'ять років // Право України. – 2001. - №6.
19. Шаповал В. Тлумачення конституційних положень в Україні. В зб. "Проблеми реформування державної влади: конституційні та управлінські аспекти. Тези доповідей //Київ.- 10-11 березня 1995 р.
20. Юзьков Л. Основні положення проекту нової Конституції України // Розбудова держави. – 1992. - №5.
21. Юзьков Л. Конституційний процес в Україні: основні віхи і процедура затвердження. В зб. "Проблеми реформування державної влади: конституційні та управлінські аспекти. Тези доповідей. // Київ, 10-11 березня 1995р.
22. Ющик О. Реформування законодавчого процесу: проблеми і перспективи // Віче. - 1995, №2.

Тема 18. Законодавчий процес в Україні

Загальна характеристика законотворчого процесу в Україні (проблема періодизації, розмежування основних стадій, необхідність покращення нормативно-правового регулювання законотворчого процесу в Україні).

Організація підготовки проектів законів в Україні: суб'єкти права законодавчої ініціативи, особливості підготовки окремих законопроектів). Реалізація права законодавчої ініціативи у Верховній Раді України. Процедура внесення законопроектів до Верховної Ради України.

Розгляд законопроектів Верховною Радою України, процедурні особливості розгляду законопроектів у Комітетах Верховної Ради України. Реалізація правила "трьох читань" законопроектів у Верховній Раді України.

Підписання закону Президентом України. Порядок накладення Президентом України вето на прийняті Верховною Радою України закони. Порядок подолання парламентом вето Президента України.

Обнародування та введення в дію законів України.

Законодавство та література:

1. Конституція України. - К., 2006.
2. Закон України “Про статус народного депутата України” від 22 березня 2001р. // Відомості Верховної Ради (ВВР). - 2001. - № 42. - Ст. 212. (зі змінами).
3. Закон України “Про комітети Верховної Ради України” від 22 грудня 2006р. // Урядовий кур’єр. – 15 березня 2006 р.
4. Регламент Верховної Ради від 16 березня 2006р. // Голос України. – 15 квітня 2006 р.
5. Горьовий Л., Швець М. Інформація і законотворчий процес // Віче. – 1997. - №4.
6. Косинський В. Законодавчий процес та процедура, їх основні стадії та етапи. // Право України. – 1999. - № 6.
7. Мудра О. Роль комітетів Верховної Ради України у законодавчому процесі // Право України. – 2000. - №12.
8. Никитинский В.И. Оценка процедуры и результатов голосования при принятии правовых решений // Советское государство и право. – 1990. - №11.
9. Олійник А. Законотворчий процес - його основні риси і особливості // Право України 1998, № 4, с.81-83.
10. Селиванов А. Проблемні аспекти законотворчого процесу та їх відображення в рішеннях Конституційного Суду України // Право України. – 2004.- № 9.- С.34-36.
11. Теплюк М., Ющик О. Законодавча ініціатива та її реалізація в законодавчому процесі // Віче. 1995, №7, с.3-10.
12. Український парламентаризм: минуле і сучасне / За ред. Ю.С.Шемшученка .-К.: Парламентське вид-во,-1999.- 368с.
13. Шаповал В. Термін „більшість” і „вето” в конституційному праві // Вісник Конституційного Суду України. - 2002.- № 6.- С.44-54.
14. Шаповал В.М. Парламентаризм і законодавчий процес в Україні: Навч.посіб. - К.:УАДУ, 2000.- 216 с.
15. Ющик О. Сутність законодавчого процесу: до методології визначення // право України. – 2005. - №5. – С. 12- 16.

Тема 19. Конституційно-процесуальний аспект реалізації права на громадянство

Реалізація принципів законодавства України про громадянство. Умови набуття громадянства України.

Розгляд заяв і подань з питань громадянства України. Процедура розгляду клопотань про прийняття до громадянства України, про поновлення в громадянстві України, про вихід з громадянства України. Організація роботи Комісії при Президентові України.

Порядок встановлення належності до громадянства України. Прийняття і виконання рішень у питаннях громадянства України. Порядок оскарження рішень з питань громадянства України. Організація виконання рішень про реалізацію конституційних прав і свобод громадян України.

Прийняття рішень про реалізацію основних прав і свобод громадян України. Порядок виїзду і в'їзду в Україну. Порядок надання притулку іноземцям.

Законодавство та література:

1. Закон України "Про громадянство України" від 18 січня 2001 // Урядовий кур'єр, 1 березня 2001р.
2. Закон України "Про внесення змін до Закону України "Про громадянство України" від 16 червня 2005р. // Урядовий кур'єр. – 21 липня 2005р.
3. Указ Президента України від 27 серпня 2001р. "Порядок провадження за заявами і поданнями з питань громадянства України та виконання прийнятих рішень", затв. Указом Президента України // Урядовий кур'єр. – 27 червня 20006.
4. Гараджаев Д.Я. Приобретение гражданства: сравнительно-правовой анализ (на материалах Украины и России). /Сборник научн. труд. «Актуальные проблемы государства и права». Вып.2. – Одесса, 1995. – С.131-138.
5. Комментарий законодательства государств-участников СНГ о гражданстве. – М.: Юридическая литература: 1996.- 268с.
6. Копиленко О. Щодо закону про громадянство України // Право України. – 2001.- № 10. – С.84-88.
7. Лотюк О. Принципи громадянства України відповідно до Конституції України // Право України.-1998.-№ 7.-С.9-14.

Тема 20. Порядок реалізації деяких конституційних прав і свобод в окремих галузях державного і суспільного життя

Забезпечення рівноправності громадян. Порядок реалізації соціально-економічних прав громадянами України. Участь у здійсненні державної влади.

Процедура здійснення політичних прав і свобод громадянами України. Реалізація громадянами своїх права на об'єднання. Утворення об'єднань громадян, політичних партій. Участь громадян в реалізації програм політичних партій.

Робота об'єднань громадян по задоволенню та захисту соціальних, економічних, творчих, вікових, національно-культурних, спортивних та інших спільних інтересів. Питання господарської та іншої комерційної діяльності об'єднань громадян.

Реалізація права на звернення. Порядок розгляду звернень громадян України.

Виконання конституційних обов'язків громадянами. Особливості заміни конституційних обов'язків.

Законодавство і література.

1. Закон України "Про свободу совісті та релігійні організації" //ВВРУ. 1991, №25, ст.283 (із змінами).
2. Закон України "Про об'єднання громадян" від 16 червня 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. –1992.-№34. (зі змінами).
3. Закон України "Про порядок виїзду з України і порядок в'їзду в Україну громадян України" //ВВРУ. 1994, №16, ст.101.

4. Закон України “Про звернення громадян” від 2 жовтня 1996р. із змінами // Урядовий кур’єр. – 17 жовтня 1996р. (зі змінами).
5. Закон України “Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини” від 23 грудня 1997 р. // Урядовий кур’єр. – 15 січня 1998р.
6. Закон України “Про молодіжні та дитячі громадські організації” від 1 грудня 1998 //Урядовий кур’єр. –12 січня 1999 р. (зі змінами).
7. Закон України “Про внесення змін до Закону України “Про альтернативну (невійськову) службу” від 18 лютого 1999 р. // ВВРУ. – 1999. - №15. – Ст.86; зміни: ВВРУ. - 2000. - №25; Урядовий кур’єр. – 11 червня 2004 р., №108; 18 травня 2004 р.
8. Закон України “Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону” від 22 червня 2000 р. // Урядовий кур’єр. – 30 серпня 2000р. (зі змінами).
9. Закон України “Про політичні партії в Україні” від 5 травня 2001р. // Урядовий кур’єр, 28 квітня 2001р. (зі змінами).
10. Закон України “Про біженців” від 21 червня 2001р. //Урядовий кур’єр. - 12 вересня 2001р.
11. Закон України “Про загальний військовий обов’язок і військову службу” (нова редакція) від 4 квітня 2006р.// Урядовий кур’єр. - 12 травня 2006.
12. Указ Президента Укаріни “Про додаткові заходи щодо забезпечення конституційних прав громадян на звернення” від 13 серпня 2002 р. // Урядовий кур’єр. – 16 серпня 2002 р.
13. Положення про порядок легалізації об’єднань громадян //ЗПУУ. 1993, №7, ст.144.
14. Постанова Кабінету Міністрів України від 26 жовтня 1993р. "Про порядок реєстрації символіки об'єднань громадян" //ЗПУУ. 1993, №7, ст.148.
15. Баштанник В. Зміст та способи реалізації механізму взаємодії органів влади та політичних партій в Україні // Вісник Української Академії державного управління при Президентові України. – 2001. - №4.
16. Бориславська О.М. Поєднання форм безпосередньої і представницької демократії у здійсненні місцевого самоврядування в Україні // Вісник Львівського національного університету. – Серія юрид.- 2003. – Випуск 38. – С.168-173.
17. Букач В. Зміст конституційних політичних прав і свобод громадян // Право України. – 2001. - №9.
18. Левицька Г.Р. Роль і місце політичних партій у політичній системі України // Матеріали XII регіональної науково-практичної конференції “Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні” (9-10 лютого 2006р.) – Львів. – 2006. – С. 111-112.
19. Мягченко М. Загальнотеоретичні засади діяльності органів самоорганізації населення в системі місцевого самоврядування в Україні // Право України. – 2000. - №7.
20. Перегуда Є. До проблеми законодавчої регламентації багатопартійності в Україні // Право України. – 2001. - №4.
21. Телятник Л. Про політичну активність громадян та про необхідність вдосконалення виборчого законодавства // Право України. – 1997. - №12.

Тема 21. Конституційна відповідальність

Конституційна відповідальність як вид юридичної відповідальності. Підстави застосування конституційної відповідальності. Процедура розгляду питань про конституційну відповідальність та порядок її застосування.

Особливості розгляду питань про дострокове припинення повноважень Верховної Ради України.

Відповідальність за порушення законодавства про референдум, які впливають на підстави для призначення референдуму. Відповідальність за порушення порядку збирання підписів про проведення референдуму.

Відповідальність за неналежну організацію голосування, не забезпечення таємниці голосування, не обладнання приміщень і підтримання в них необхідного порядку. Визнання результатів референдуму недійсними.

Тема 22. Конституційно-правова відповідальність за порушення виборчого законодавства

Процедура скасування рішень виборчих комісій або їх зупинення. Припинення рішення про позбавлення права участі в засіданнях, бути присутнім на виборчій дільниці. Визнання підписів недійсними.

Відмова в реєстрації кандидата, скасування рішення про реєстрацію кандидата.. Визнання недійсними виборчих бюлетнів, виборів недійсними.

Відповідальність за порушення законодавства про вибори. Відповідальність за належну організацію голосування, не обладнання виборчих приміщень і не підтримку належного порядку на виборчих дільницях.

Законодавство і література.

1. Конституція України. - К., 2006.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення. – К.: Атіка, 2006.
3. Кримінальний кодекс України. - К.2001 (зі змінами).
4. Кодекс адміністративного судочинства України. - К.2006 (зі змінами).
5. Закон України “Про статус народного депутата України” від 22 березня 2001р. // Відомості Верховної Ради (ВВР). - 2001. - № 42. - Ст. 212. (зі змінами).
6. Закон України “Про статус депутатів місцевих рад” // Відомості Верховної Ради України. - 2002. - № 40. - Ст.290. (зі змінами).
7. Бориславський Л.В. Конституційна відповідальність як самостійний вид юридичної відповідальності // “Вісник Львівського університету. Серія юрид. Вип. № 41. – С.111 – 112.
8. Зражевская Т.Д. Ответственность по советскому государственному праву. Воронеж, 1980.
9. Пашенко А. Фактичні та юридичні підстави конституційної відповідальності // Право України. – 2002. - №5.- С.126-130.
10. Пухтинський М. Конституційно-правова відповідальність у системі місцевих Рад. В зб. Правова держава. Вип.2. - К.: Наукова думка, 1992.

11. Сушинський О. Конституційна субсидіарна відповідальність в аспекті захисту виборчих прав // *Вибори та демократія*. – 2006. - №1. – С.64-71.
12. Сушинський О. Конституційна субсидіарна відповідальність: концептальний аспект // *Вибори та демократія*. – 2006. - №3. – с.51-59.
13. Шишкин В.И. Конституционное право на обжалование в суд действий должностных лиц. К., 1990.

**Примірний перелік питань, які виносяться на іспит з курсу
„Конституційно-процесуального права України”:**

1. Конституційно-процесуальне право як галузь права.
2. Предмет і метод конституційно-правового регулювання.
3. Джерела конституційно-процесуального права.
4. Конституційно-процесуальні норми: зміст, особливості та класифікація.
5. Реалізація конституційно-правових норм.
6. Санкції в конституційно-процесуальному праві.
7. Конституційно-процесуальні відносини: суб'єкти, об'єкт, підстави виникнення, зміст.
8. Поняття та види конституційних процедур.
9. Конституційно-процесуальні гарантії.
10. Конституційно-процесуальне право як наука і навчальна дисципліна.
11. Конституційно-процесуальні строки: поняття, види, початок і перебіг.
12. Конституція як основне джерело конституційно-процесуального права.
13. Зв'язок конституційно-процесуального права з конституційним правом України та іншими галузями права.
14. Процедура розгляду питань про конституційну відповідальність та порядок її застосування.
15. Державотворчий процес в Україні: поняття, стадії, етапи, принципи.
16. Проголошення та правове закріплення державного суверенітету України;
17. Про співвідношення термінів “конституційно-процесуальне право”, “конституційний процес”, “конституційне судочинство”.
18. Реєстраційне поведження в конституційно-процесуальному праві.
19. Виборчий процес: поняття, принципи, суб'єкти, стадії.
20. Порядок реалізації громадянами України виборчого права.
21. Організаційно-правові заходи по підготовці виборів Президента України.
22. Процедура утворення та діяльності виборчих комісій на виборах Президента України.
23. Висування і реєстрація кандидатів на пост Президента України.
24. Порядок збирання підписів на підтримку кандидата на пост Президента України.
25. Ведення передвиборчої агітації.
26. Обмеження при веденні передвиборчої агітації.
27. Використання ЗМІ при проведенні передвиборчої агітації.
28. Проведення голосування, визначення результатів виборів Президента України.
29. Порядок проведення повторного голосування та повторних виборів Президента України.
30. Забезпечення гарантій діяльності кандидатів у Президенти України, довірених осіб кандататів.
31. Забезпечення гарантій діяльності офіційних спостерігачів.
32. Реалізація основних засад і принципів виборчого права на виборах народних депутатів України.
33. Утворення виборчих округів, дільниць на виборах в Україні.
34. Утворення виборчих комісій та організація їх роботи.
35. Оскарження рішень, дій та бездіяльності виборчих комісій.
36. Списки виборців: порядок складання, уточнення, передача, ознайомлення, вирішення спірних питань, внесення змін.

37. Порядок висування і реєстрації кандидатів у народні депутати України.
38. Встановлення результатів голосування на виборах народних депутатів України.
39. Процедура визначення загальної кількості депутатів місцевих рад, строки та порядок призначення виборів.
40. Особливості виборів депутатів сільських, селищних.
41. Порядок висування кандидатів у депутати місцевих рад.
42. Повторне голосування, повторні вибори, заміна депутатів.
43. Порядок збирання підписів на підтримку кандидатів на посаду голови.
44. Особливості проведення виборів сільського селищного, міського голів.
45. Особливості проведення виборів депутатів Верховної Ради АРК.
46. Відповідальність за порушення виборчого законодавства.
47. Референдум як спосіб прийняття громадянами України законів та інших нормативно-правових актів.
48. Процедура призначення референдумів.
49. Проголошення всеукраїнського референдуму за народною ініціативою.
50. Підготовка проведення референдуму та порядок ведення агітації з питань винесених на референдум.
51. Процедура встановлення результатів всеукраїнського та місцевого референдумів.
52. Процедури, що зумовлені рішеннями всеукраїнського референдуму.
53. Вступ на посаду та процедура дострокового припинення повноважень Президентом України.
54. Парламентський контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини і гр-на.
55. Порядок утворення та організація роботи комітетів ВРУ.
56. Порядок обрання та відкликання Голови ВРУ та його заступників.
57. Здійснення в Україні парламентського контролю.
58. Реалізація прав народного депутата України у ВРУ та її органах.
59. Депутатський запит: процедура внесення, направлення та обговорення відповіді на запит.
60. Процедура направлення запиту народних депутатів України до Президента України.
61. Організація роботи народного депутата.
62. Вступ на посаду та порядок дострокового припинення повноважень народними депутатами України.
63. Формування коаліції депутатських фракцій, опозиції.
64. Процедура внесення змін і доповнень до Конституції України.
65. Поняття законодавчого процесу та його стадії.
66. Розгляд законопроектів у комітетах та на пленарних засіданнях ВРУ.
67. Порядок здійснення права законодавчої ініціативи. Підготовка законопроектів та їх експертиза.
68. Розгляд питань, що пов'язаних з проведенням першої сесії ВРУ.
69. Порядок організації підготовки і проведення засідань ВРУ.
70. Процедура формування ВРУ органів держави.
71. Розгляд і прийняття рішень ВРУ за спеціальною процедурою.
72. Порядок підписання та оприлюднення нормативно-правових актів.
73. Процедура розгляду та затвердження Державного бюджету України та внесення змін до нього.
74. Порядок висування кандидатури та обрання Уповноваженого ВРУ з прав людини;
75. Порядок діяльності Рахункової палати.

76. Конституційно-процесуальні основи формування та діяльності КМУ та інших органів виконавчої влади.
77. Формування органів судової влади в Україні, обрання, призначення та припинення повноважень.
78. Порядок призначення та дострокового припинення повноважень суддів КСУ.
79. Особливості конституційного провадження.
80. Порядок тлумачення законів України та інших нормативно-правових актів.
81. Процедура прийняття та офіційного оприлюднення рішень та висновків КСУ.
82. Порядок провадження по справах у КСУ.
83. Порядок застосування конституційної відповідальності.
84. Процедури, які зумовлені рішенням КСУ.
85. Процедура припинення повноважень суддів КСУ.
86. Особливості конституційного провадження по окремих категоріях справ.
87. Порядок розробки і прийняття Регламенту, предмет і метод його регулювання.
88. Порядок організації і проведення сесій місцевих рад.
89. Порядок скликання, правомочність та ведення сесії місцевої ради.
90. Порядок прийняття та оприлюднення рішень ради.
91. Процедура затвердження бюджету і внесення до нього змін.
92. Організація роботи постійних та інших комісій ради.
93. Порядок утворення та діяльності виконавчих органів місцевих рад.
94. Особливості правового статусу виконавчих органів Київської та Львівської міських рад.
95. Реалізація права гр-н України на участь у місцевому самоврядуванні.
96. Порядок провадження за заявами про визнання належності до громадянства України.
97. Порядок подання заяв та інших документів про прийняття до громадянства України.
98. Порядок подання документів про вихід з громадянства України.
99. Припинення громадянства України та скасування рішень про набуття громадянства України.
100. Порядок провадження за заявами і поданнями з питань громадянства.
101. Порядок розгляду заяв і подань з питань громадянства Комісією при Президенті України з питань громадянства.
102. Порядок створення та діяльності об'єднань громадян, їх легалізація.
103. Конституційно-процесуальні основи реалізації політичних прав і свобод громадянства.
104. Процедура відповідальності об'єднань гр-н та порядок припинення їх діяльності.
105. Конституційно-процесуальні основи виконання обов'язків громадянами України.
106. Порядок заміни чи звільнення від виконання обов'язків громадянства України;
107. Опротестування, оскарження, зміна, відміна рішень, актів в конституційно-процесуальному праві.

Навчальне видання

Бориславський Любомир Володимирович

кандидат юридичних наук

доцент кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права

Ревер Олександра Юріївна

асистент кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права

Янюк Наталія Володимирівна

кандидат юридичних наук

доцент кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО

УКРАЇНИ

ПРОГРАМА КУРСУ

ДЛЯ СТУДЕНТІВ ЮРИДИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ

Відповідальний за випуск -

Комп'ютерний набір -

Макетування -

Умовних друкованих аркушів - 1. Тираж -200.

Надруковано малим видавничим центром юридичного факультету
Львівського національного університету імені Івана Франка.
290000, м.Львів, вул. Січових Стрільців, 14.

**Видання юридичного
факультету
Львівського національного
університету
імені Івана Франка**

Серія: методичні матеріали, число 46.

**КОНСТИТУЦІЙНО-
ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО
УКРАЇНИ**

**ПРОГРАМА КУРСУ
для студентів юридичного факультету**

Львів 2006

